

Л. С. Сас,

*д. е. н., професор, професор кафедри обліку і оподаткування,
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2053-0394>*

Т. А. Кузьмін,

*PhD за спеціальністю 051 Економіка, асистент кафедри обліку і оподаткування,
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4601-1226>*

Г. В. Лещук,

*д. е. н., професор, професор кафедри обліку і оподаткування,
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1625-1536>*

Б. Б. Бурлак,

*здобувач ОР "Magіstr",
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0006-0841-6985>*

DOI: 10.32702/2306-6814.2025.7.96

ОБЛІКОВО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ДЕРЖАВНИХ НЕКОМЕРЦІЙНИХ ПІДПРИЄМСТВ ЯК ОБ'ЄКТА КОНСАЛТИНГОВОГО ТА АУТСОРСИНГОВОГО СУПРОВОДУ

L. Sas,

Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the Department of Accounting and Taxation, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University

T. Kuzmin,

PhD in Economics, Assistant Professor of the Department of Accounting and Taxation, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University

H. Leshchuk,

Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the Department of Accounting and Taxation, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University

B. Burlak,

Master's degree candidate, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University

ACCOUNTING AND LEGAL ASPECTS OF THE FUNCTIONING OF STATE NON-COMMERCIAL ENTERPRISES AS OBJECTS OF CONSULTING AND OUTSOURCING SUPPORT

Стаття присвячена розгляду обліково-правових аспектів функціонування державних некомерційних підприємств як об'єкта консалтингового та аутсорсингового супроводу. Визначено, що до основних аспектів функціонування державних некомерційних підприємств слід віднести облікові та правові. Особливу увагу приділено питанню взаємодії цих підприємств із зовнішніми консультантами та аутсорсинговими компаніями для забезпечення ефективності управлі-

нських процесів. Враховуючи складність облікових та правових аспектів їх функціонування, важливою складовою успішного управління є консалтинговий та аутсорсинговий супровід, що дозволяє оптимізувати облікові процедури, знизити юридичні ризики. Також обґрунтовано, що інтеграція таких послуг допомагає державним підприємствам покращити внутрішні процеси, знижуючи витрати та підвищуючи прозорість їх діяльності, що має особливе значення в умовах економічної нестабільності та змін у законодавчому полі.

The article is dedicated to examining the accounting and legal aspects of the functioning of state non-commercial enterprises as objects of consulting and outsourcing support. State non-commercial enterprises play a significant role in meeting social needs in the social, cultural, educational, and medical sectors; however, they are not profit-oriented. They are funded by the state budget and operate based on a charter, which imposes certain legal restrictions on them.

The article analyzes the importance of outsourcing and consulting services for state non-commercial enterprises, as these services can significantly improve the effectiveness of their management activities, particularly in accounting, financial, and legal processes. Involving external experts helps optimize costs, ensure transparency of financial flows, and guarantee compliance with legislative requirements. Consulting and outsourcing services allow enterprises to focus on their primary objectives while delegating specific tasks to specialized companies, which ultimately improves the overall quality of services provided to society.

The article also highlights key accounting and legal aspects of the activities of state non-commercial enterprises, including the accounting of economic activities, taxation, auditing, legal status, assets, specifics of economic activities, and management bodies. These enterprises are subject to specific financial and legal regulations, and their operations must align with state policies to ensure the successful delivery of essential public services.

Consulting and outsourcing provide the opportunity to reduce risks, lower costs related to maintaining internal structures, and improve the efficiency of management processes. In conditions of economic instability and limited budgetary resources, these services help ensure financial stability and compliance with state standards. Furthermore, the integration of consulting and outsourcing support plays a crucial role in promoting transparency, accountability, and improving management within state non-commercial enterprises.

The article emphasizes the importance of integrating consulting and outsourcing support to enhance the effectiveness of state non-commercial enterprises, enabling them to successfully fulfill socially significant tasks. This contributes to the overall goal of ensuring the sustainable development of society and achieving a balance between economic efficiency and the provision of high-quality public services.

Ключові слова: державні некомерційні підприємства, аутсорсинг, консалтинг, обліково-правові аспекти, управлінські процеси.

Key words: state non-commercial enterprises, outsourcing, consulting, accounting and legal aspects, management processes.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Державне некомерційне підприємство є особливим суб'єктом господарської діяльності, який діє з метою досягнення соціальних, культурних, освітніх, медичних та інших результатів, спрямованих на задоволення потреб суспільства, без мети отримання прибутку. Такі

підприємства виконують важливі функції в державному секторі, зокрема надають послуги в галузях, що не є прибутковими, але є необхідними для забезпечення стабільності та розвитку суспільства. Державне некомерційне підприємство діє на основі статуту та за рахунок державного фінансування, що накладає певні обмеження на його діяльність і вимагає дотримання спеціальних вимог щодо обліку, оподаткування та контролю.

Однією з ключових проблем, що виникають у діяльності державних некомерційних підприємств, є потреба в удосконаленні консалтингового та аутсорсингового супроводу, особливо в умовах економічної нестабільності. Це може призвести до перевитрат та зниження загальної ефективності. Важливим аспектом є також виокремлення особливостей правових та облікових процедур для забезпечення ефективності управління в умовах економічної нестабільності. Обмежена інтеграція консалтингових і аутсорсингових послуг у ці процеси знижує ефективність прийняття управлінських рішень і розвитку підприємств, зокрема під час фінансових криз та змін у правовому полі. Одним із ключових напрямів оптимізації цих процесів є впровадження сучасних методів управління та залучення зовнішнього супроводу через консалтингові та аутсорсингові послуги.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідження особливостей застосування аутсорсингових та консалтингових послуг для оптимізації діяльності підприємств є предметом вивчення багатьох науковців. Так, Баланюк І.Ф., Сас Л.С., Кузьмін Т.Л. та Смушак М.В. зазначають, що аутсорсинг та консалтинг з обліково-аналітичного забезпечення значно підвищити ефективність управління підприємствами шляхом залучення зовнішніх експертів для виконання специфічних функцій [1, с. 368]. Чалюк Ю.О. розглядає основні проблеми та виклики, з якими зіштовхуються консалтингові компанії, зокрема, питання управління кадрами, забезпечення високої якості послуг та підтримка тривалих партнерських відносин з клієнтами [2, с. 191]. Назаренко О.В. та Суловицька А.В. вважають, що аутсорсинг полягає у передачі функцій обліку спеціалізованій компанії на умовах контракту з метою забезпечення діяльності підприємства [3, с. 954]. Савченко Т.Г. та

Ярошина А.П. зазначають, що аутсорсинг та консалтинг виступають сучасними інструментами для управління підприємством [4, с. 9]. Проте дослідження особливостей застосування консалтингового та аутсорсингового супроводу у державних некомерційних підприємствах залишається недостатньо висвітленим, зокрема, в контексті специфіки їх діяльності, облікового та правового регулювання.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Метою написання статті є виокремлення та обґрунтування обліково-правових аспектів функціонування державних некомерційних підприємств як об'єкта консалтингового та аутсорсингового супроводу.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Важливу роль у соціально-економічній системі відіграють державні некомерційні підприємства, які забезпечують реалізацію суспільно значущих функцій. Їх діяльність регулюється законодавством, а ефективне управління фінансами, активами та персоналом є ключовим фактором у досягненні поставлених цілей.

Державні некомерційні підприємства мають низку характеристик, що визначають їхню діяльність. Однією з головних особливостей є відсутність мети отримання прибутку, що, в свою чергу, накладає обмеження на їхнє стратегічне управління. Основним завданням таких підприємств є надання суспільно важливих послуг, що повинні відповідати вимогам державної політики та потребам громадян. Серед головних аспектів функціонування державних некомерційних підприємств слід виокремити: облікові та правові (рис. 1).

Облікові особливості функціонування державних некомерційних підприємств включають: облік господарської діяльності; оподаткування; аудит та контроль.

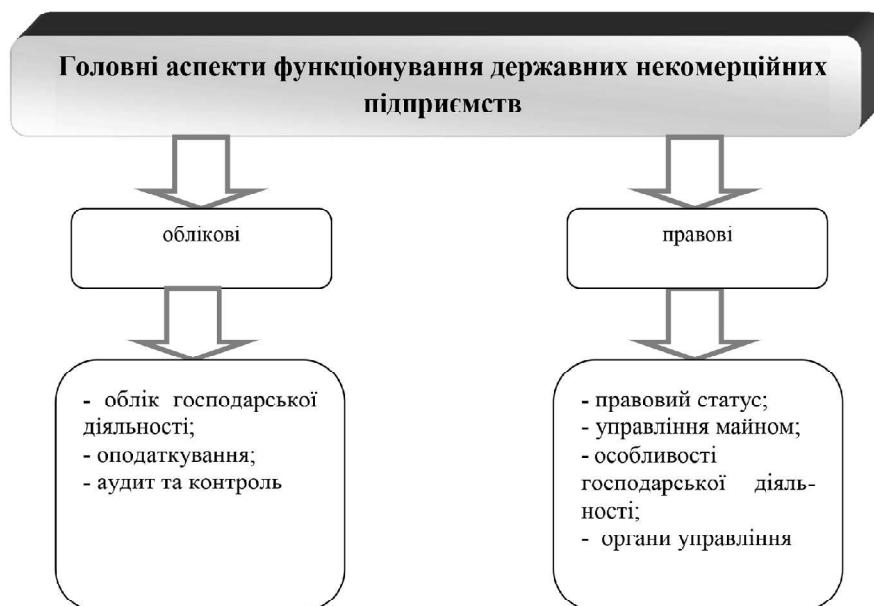

Рис. 1. Особливості функціонування державних некомерційних підприємств в Україні

Джерело: розроблено авторами.

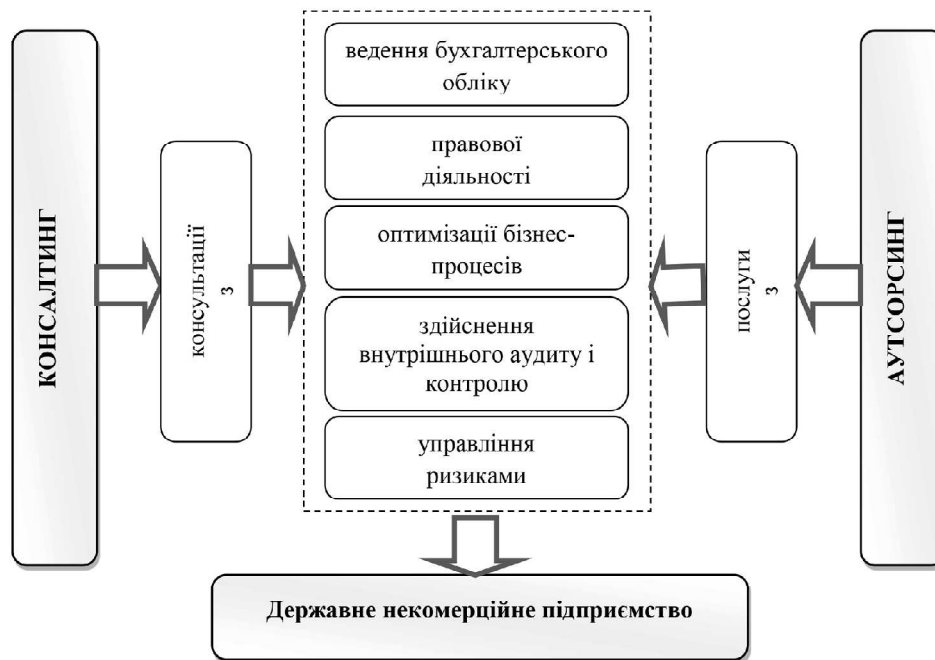

Рис. 2. Напрямки консалтингового та аутсорсингового супроводу державних некомерційних підприємств

Джерело: розроблено авторами.

Облік господарської діяльності. Підприємство самостійно здійснює бухгалтерський та фінансовий облік, веде статистичну та бухгалтерську звітність, яку подає державним органам відповідно до законодавства. Воно має самостійний баланс, рахунки в банках, печатку, а також може мати знак для товарів і послуг, який реєструється за законом. Керівництво несе відповідальність за достовірність та своєчасність подання звітності [5, с. 522].

Керівник та головний бухгалтер відповідають за ведення обліку та звітності, забезпечуючи їх відповідність національним стандартам бухгалтерського обліку (НПСБО). Для підприємств, що відповідають критеріям великих, ведення обліку та складання фінансової звітності за міжнародними стандартами (МСФЗ) є обов'язковим відповідно до законодавства України.

Оподаткування. Згідно з Законом України "Про управління об'єктами державної власності" [6], державні некомерційні підприємства звільняються від сплати частини чистого прибутку до Державного бюджету України. Водночас, відповідно до Податкового кодексу України, такі підприємства можуть бути включені до Реєстру неприбуткових установ та організацій [7]. Згідно з чинним законодавством, неприбуткові підприємства не є платниками податку на прибуток, якщо виконують встановлені вимоги, а саме: утворені та зареєстровані відповідно до законодавства, мають установчі документи, що забороняють розподіл доходів серед засновників, і передбачають передачу активів іншим неприбутковим організаціям або зарахування їх до бюджету у разі ліквідації. Якщо статут державного некомерційного підприємства містить ці вимоги, таке підприємство може бути зареєстроване як неприбуткове.

Аудит та контроль. Контроль за використанням майна та господарською і фінансовою діяльністю

підприємства здійснюється відповідними державними органами та Уповноваженим органом управління у порядку, визначеному законодавством. Уповноважений орган управління також відповідає за контроль ефективності використання, збереження та обліку майна, закріпленого за підприємством. До системи контролю входять різні види аудиту: державний аудит, що охоплює використання бюджетних коштів та державного майна, відомчий аудит (у межах підвідомчої установи МОН), а також зовнішній аудит, який є обов'язковим для великих і середніх підприємств, що мають оприлюднювати фінансову звітність разом з аудиторським висновком.

Правові особливості функціонування державних некомерційних підприємств включають: правовий статус; майно; особливості господарської діяльності; органи управління.

Правовий статус. Згідно з Господарським кодексом України, державні унітарні підприємства можуть бути комерційними, некомерційними або казенними, утворюються на основі державної власності без поділу майна на частки [8]. Орган управління підприємством представляє власника, а майно підприємства перебуває у державній власності, закріплене на праві господарського відання або оперативного управління. Державне некомерційне підприємство не має на меті отримання прибутку, здійснює некомерційну діяльність, керується статутом і не може бути засновником іншої юридичної особи. Для своєї діяльності воно залучає дозволені законодавством ресурси та користується землею і природними ресурсами.

Управління майном. Майно державного некомерційного підприємства закріплюється за ним на праві оперативного управління і формується з державного майна, коштів від реалізації продукції, цільових кош-

тів з бюджету, банківських кредитів та інших дозволених джерел. Підприємство не має права безоплатно передавати майно, за винятком випадків, передбачених законом. Воно може передавати майно між підрозділами або здавати в оренду за погодженням з органом управління. Відчуження майна з основних фондів потребує попередньої згоди органу управління, а продаж нерухомості — погодження з Фондом державного майна України. Кошти від продажу майна використовуються згідно з фінансовим планом, а кошти від продажу нерухомості зараховуються до Державного бюджету. Списання основних фондів можливе лише за згодою органу управління, до сфери якого входить підприємство.

Особливості господарської діяльності. Державне некомерційне підприємство зобов'язане приймати та виконувати державні замовлення, доведені у встановленому законодавством порядку. Воно повинно враховувати ці замовлення при формуванні виробничої програми, визначенні перспектив економічного і соціального розвитку та виборі контрагентів [9, с. 499]. Також підприємство зобов'язане складати і виконувати річний фінансовий план, з поквартальною розбивкою, на кожен наступний рік. Діяльність державного некомерційного підприємства здійснюється відповідно до виробничих завдань, визначених органом, до сфери управління якого воно входить, самостійно встановлених завдань згідно з укладеними договорами на надання послуг, а також відповідно до державних замовлень.

Органи управління. Органами управління державного унітарного підприємства є керівник підприємства та наглядова рада (у разі її утворення). Керівник призначається або обирається суб'єктом управління об'єктами державної власності або наглядовою радою, і він підзвітний органу, що його призначив. Наглядова рада контролює і регулює діяльність керівника в межах, визначених статутом підприємства та законом.

Орган державної влади, до сфери управління якого входить державне некомерційне підприємство, не несе відповідальності за його зобов'язаннями, за винятком випадків, передбачених Господарським кодексом та іншими законами. У разі зміни керівника підприємства обов'язковою є ревізія його фінансово-господарської діяльності відповідно до встановленого порядку. Керівник підприємства самостійно вирішує питання діяльності підприємства, за винятком тих, що віднесені до компетенції Уповноваженого органу управління згідно зі статутом.

Забезпечення ефективної діяльності державних некомерційних підприємств вимагає постійного вдосконалення процесів та професійного підходу. Враховуючи складність правових, економічних та організаційних аспектів їх функціонування, важливою складовою успішного управління є консалтинговий та аутсорсинговий супровід. Напрямок консалтингового та аутсорсингового супроводу державних некомерційних підприємств наведено на рис. 2.

Консалтинговий та аутсорсинговий супровід відіграють важливу роль у діяльності державних некомерційних підприємств, допомагаючи їм забезпе-

чувати ефективне управління ресурсами та відповідність нормативно-правовим вимогам. Консалтинг передбачає надання професійних консультацій з питань ведення бухгалтерського обліку, правового забезпечення, оптимізації бізнес-процесів, здійснення внутрішнього аудиту та управління ризиками. Аутсорсинговий супровід передбачає передачу певних функцій стороннім компаніям, що дозволяє державним підприємствам зосередитися на своїй основній діяльності [12, с. 55].

Залучення консалтингових і аутсорсингових послуг сприяє ефективному функціонуванню державних некомерційних підприємств, забезпечуючи їхню прозорість, фінансову стабільність та відповідність законодавчим нормам. Це особливо важливо в умовах обмежених бюджетних ресурсів, коли необхідно раціонально використовувати кошти та оптимізувати внутрішні процеси.

Таким чином, співпраця з зовнішніми експертами та підприємствами дозволить державним підприємствам підвищувати свою ефективність, зменшувати ризики та покращувати якість надання суспільно важливих послуг.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Державні некомерційні підприємства відіграють ключову роль у забезпеченні соціально-економічних послуг, спрямованих на задоволення потреб суспільства. Їх діяльність не має на меті отримання прибутку, а орієнтована на досягнення суспільно важливих цілей. Для забезпечення ефективного управління такими підприємствами важливим є впровадження сучасних методів управління та залучення зовнішніх консалтингових і аутсорсингових послуг, що можуть оптимізувати внутрішні процеси, зокрема облік, управління та правову діяльність. Залучення консалтингового та аутсорсингового супроводу сприяє оптимізації витрат та підвищенню прозорості діяльності державних некомерційних підприємств.

Література:

1. Баланюк І.Ф., Сас Л.С., Кузьмін Т.Л., Смушак М.В. Цифрові технології обліково-аналітичного забезпечення та економічного контролю аутсорсингової й консалтингової діяльності підприємств. Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. 2024. Том 1. Вип 20. С. 363—371.
2. Чалюк Ю. О. Соціальні послуги в умовах соціалізації глобальної економіки: теорія та практика: монографія. Київ: КНЕУ, 2022. 320 с.
3. Назаренко Т.П., Коберник І.В. Організація внутрішнього аудиту на виробничому підприємстві. Позитивні та негативні наслідки. Економіка і суспільство. 2016. Випуск №7. С. 952—956.
4. Савченко Т.Г., Ярошина А.П. Консалтинг та аутсорсинг як сучасні інструменти управління підприємством. Вісник СумДУ. 2019. № 2. С. 7—12.
5. Лещук Г.В., Савків У.С., Кузьмін Т.Л. Аутсорсингові послуги з обліку і оподаткування у системі управління. Наукові інновації та передові технології. 2023. № 13 (27). С. 518—526.

6. Закон України "Про управління об'єктами державної власності" від 21.09.2006 р. № 185-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/185-16#Text> (дата звернення: 05.03.2025 р.).

7. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 05.03.2025 р.).

8. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення: 05.03.2025 р.).

9. Kuzmin T., Balaniuk I., Shelenko D., Shpykyliak O., Smushak M. Economic Assessment Of Agricultural Enterprises In Ivano-Frankivsk Region, Ukraine — Identification Of Factors That Influence Performance. Journal "Scientific Papers Series Management, Economic Engineering in Agriculture and Rural Development". 2024. Vol. 24 Is. 3. pp. 497—508.

10. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 05.03.2025 р.).

11. Наказ Міністерства фінансів України "Про внесення змін до Порядку відкриття та закриття рахунків у національній валюті в органах Державної казначейської служби України" від 17.11.2014 р. № 1139. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1543-14#Text>

12. Kuzmin T., Leshchuk H., Savkiv U., Sas L. Optimization of enterprise costs through outsourcing in accounting and taxation in the context of anti-crisis management. Journal of Vasyl Stefanyk Precarpatian National University. 2024. Vol. 11 No. 4. pp. 51—58.

References:

1. Balanuk, I. F., Sas, L. S., Kuzmin, T. L., & Smushak, M. V. (2024), "Digital technologies of accounting and analytical support and economic control of outsourcing and consulting activities of enterprises", *Aktual'ni problemy rozvytku ekonomiky rehionu*, vol. 1, no. 20, pp. 363—371.

2. Chaliuk, Yu. O. (2022), *Sotsial'ni posluhy v umovakh sotsializatsii hlobal'noi ekonomiky: teoriia ta praktyka* [Social Services in the Context of Global Economic Socialization: Theory and Practice], KNEU, Kyiv, Ukraine.

3. Nazarenko, T. P., & Kobernyk, I. V. (2016), "Organization of internal audit in a manufacturing enterprise: positive and negative consequences", *Ekonomika i suspilstvo*, vol. 7, pp. 952—956.

4. Savchenko, T. H., & Yarosyna, A. P. (2019), "Consulting and outsourcing as modern tools of enterprise management", *Visnyk SumDU*, vol. 2, pp. 7—12.

5. Leshchuk, H. V., Savkiv, U. S., & Kuzmin, T. L. (2023), "Outsourcing services in accounting and taxation in the management system", *Naukovi innovatsii ta peredovi tekhnolohii*, vol. 13(27), pp. 518-526.

6. Verkhovna Rada of Ukraine (2006), Law of Ukraine "On Management of State-Owned Property", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/185-16#Text> (Accessed 05 Mar 2025).

7. Verkhovna Rada of Ukraine (2010), "Tax Code of Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (Accessed 05 Mar 2025).

8. Verkhovna Rada of Ukraine (2003), "Commercial Code of Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (Accessed 05 Mar 2025).

9. Kuzmin, T., Balaniuk, I., Shelenko, D., Shpykyliak, O., & Smushak, M. (2024), "Economic assessment of agricultural enterprises in Ivano-Frankivsk region, Ukraine — Identification of factors that influence performance", *Scientific Papers Series Management, Economic Engineering in Agriculture and Rural Development*, vol. 24, no. 3, pp. 497—508.

10. Verkhovna Rada of Ukraine (2003), "Civil Code of Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (Accessed 05 Mar 2025).

11. Ministry of Finance of Ukraine (2014), Order "On Amendments to the Procedure for Opening and Closing Accounts in National Currency in the Bodies of the State Treasury Service of Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1543-14#Text>.

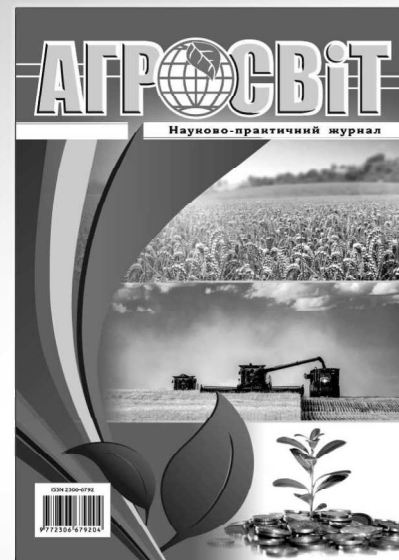
12. Kuzmin, T., Leshchuk, H., Savkiv, U., & Sas, L. (2024), "Optimization of enterprise costs through outsourcing in accounting and taxation in the context of anti-crisis management", *Journal of Vasyl Stefanyk Precarpatian National University*, vol. 11, no. 4, pp. 51—58.

Стаття надійшла до редакції 12.03.2025 р.

АГРОСВІТ

<https://nauka.com.ua>

Передплатний індекс: 23847

Виходить 24 рази на рік

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України з ЕКОНОМІЧНИХ НАУК (Категорія «Б»)

Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292